

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

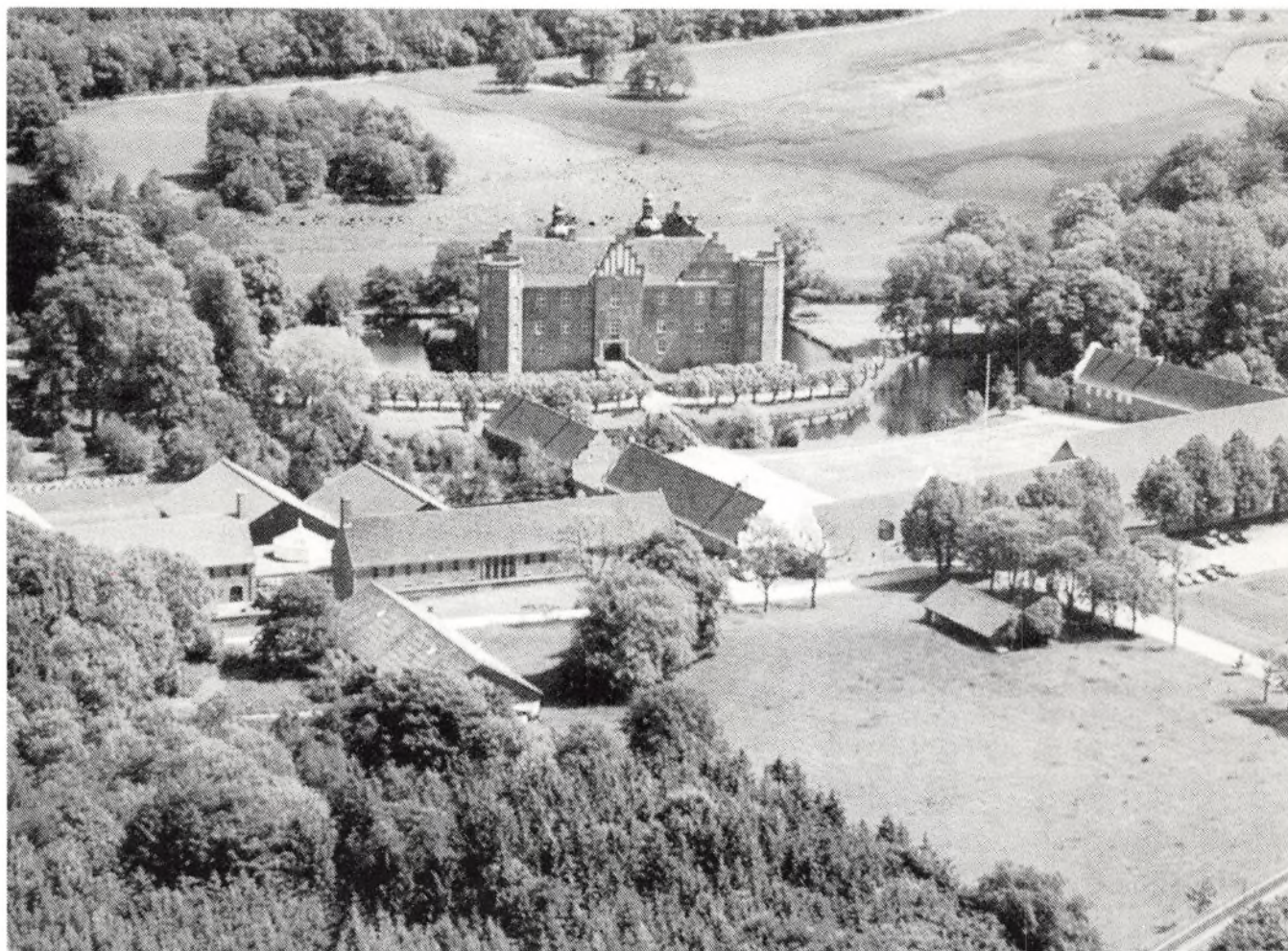
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Førlang sammenhold og enhed	3
Årsmødet 1995	3
Nyt fra hovedbestyrelsen	4
Familie generationsskiftet lettes	5
Slægten Skeels gods mellem Grenå og Viborg	6
Hardenberg-Reventlows Fæstegårde	10
Disputats om plove	11
Hilsen fra New Zealand	12
Kapitaliseringen kom før Reformen	14
Century Farm i Canada	15
Det sønderjyske landbrugs historie	16

Tidsskrift for
 Dansk Slægtsgaardsforening

Februar - marts 1995

Nr. 314 - 53. årgang

Herregården Gammel Estrup på Djursland var i 600 år i familiehandel.

Nu er jorden solgt fra, og de gamle bygninger er hjemsted for tre kulturelle institutioner:

Jysk Herregårdsmuseum, Dansk Landbrugsmuseum og Dansk Slægtsgårdsarkiv.

Her afholder Dansk Slægtsgaardsforening årsmøde 24. maj 1995.

(Se artiklen side 6-9).

SLÆGTSGÅRDEN

LÆR AF FORTIDEN - LEV I NUTIDEN - VIRK FOR FREMTIDEN

Stiftet 5. juli 1941

Kasserer og sekretær:

Inger M. Hansen, Bjerggårdsvenget 9, 2840 Holte,
tlf. 42 80 25 37. Træffes bedst tirsdag og efter kl. 17.
Postgiro nr. 8 08 31 42

Ejendomskonsulent:

Anders Frederiksen, Søndertoften 17, 9500 Hobro,
tlf. 98 51 10 25. Telefax 98 51 16 16

Hovedbestyrelsen:

Formand:

Gårdejer Carl Martin Christensen,
»Kaaregaard«, Badstrupvej 39,
Badstrup, 5485 Skamby,
tlf. 64 85 11 74

Næstformand:

Gårdejer Peder Møller Frifelt,
»Lindegård«, Tyndkærvej 7,
6823 Ansager, tlf. 75 24 30 87
(Formand: Bladudvalget)

Gårdejer Vagn Mathiasen,
»Solgaard«, Toeltvej 4, Langerød,
3480 Fredensborg, tlf. 42 19 38 37
(Formand: Nordsjællandskreds)

(Ovennævnte tre udgør
hovedbestyrelsens
forretningsudvalg).

Gårdejer Poul Ancher Hansen,
»Stensebygaard«, Stensebyvej 23,
3730 Nexø, tlf. 56 48 84 60
(Formand: Bornholms Amt)

Gårdejer, fhv. borgmester
Verner Larsen,
Åbovej 3, Herlufllille,
4160 Herlufmagle, tlf. 53 75 11 61

Gårdejer Arne Højland,
Bakkegrødt 3, 4270 Høng,
tlf. 58 85 28 41
(Formand: Vestsjællands Amt)

Gårdejer Meta Larsen,
Kornagervej 54, 4640 Fakse,
tlf. 56 73 09 20
(Formand: Sjælland-Syd)

Proprietær Jens Peder Skov Jensen,
»Hobygården«, Hobyvej 37,
4983 Dannemare, tlf. 53 94 41 63
(Formand: Lolland-Falster afd.)

Gårdejer Hans Peder Madsen,
»Mariesminde«, Mariesmindevej 99,
5550 Langeskov, tlf. 65 97 23 21
(Formand: Fynskreds)

Gårdejer Elise Jensen,
»Højtoftegård«, Gammelby 40,
6100 Haderslev, tlf. 74 56 63 16
(Formand: Haderslevkreds)

Gårdejer H.C. Clausen,
»Holmbogaard« Langbro 2 A,
Ullerup, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 46 12 86
(Formand: Det sydlige Sønderjylland)

Ernst Plagborg,
Linderupvej 4, 7200 Grindsted,
tlf. 75 32 04 12
(Formand: Ribe Amt)

Gårdejer Else Christa Bollerup Nielsen,
Skrumagervej 1, Sønder Bork,
6893 Hemmet, tlf. 75 28 00 12

Gårdejer Mads Andersen,
Skårupvej 4, Hanning, 6900 Skjern,
tlf. 97 36 20 74
(Formand: Ringkøbing Amt)

Gårdejer Holger Buch Juul,
Ribevej 13, Ødsted, 7100 Vejle,
tlf. 75 86 50 21
(Formand: Vejle Amt)

Gårdejer Anders Knudsen Pedersen,
»Kjærgård«, Skadholmsvej 5,
Gjærbøl, 7752 Snedsted,
tlf. 97 93 42 71

Gårdejer Jens Kr. Nielsen,
Toftegård, Vrouvej 15, Vroue,
7800 Skive, tlf. 97 54 70 31
(Formand: Midtjysk kreds)

Gårdejer Henry Slemming,
»Ryttergaarden«,
Hammelevvej 23, Hammelev,
8500 Grenå, tlf. 86 32 01 99
(Formand: Arkivudvalget
og Århus Amt)

Gårdejer A.C. Winther Hansen,
»Trillbakkegård«,
Korsbjergvej 3 b, Grydsted,
9240 Nibe, tlf. 98 35 16 03
(Formand: Udvalget for økonomiske
og landbrugsmæssige sager og
Himmerlandskreds)

Gårdejer Esben Saksager,
Lindager 6
9760 Vrå, tlf. 98 98 85 68
(Formand: Vendsysselkreds)

Gårdejer Ingrid Houbak,
»Gedemaalsgaard«,
Sakstrupvej 32, Bjergby,
9800 Hjørring, tlf. 98 97 10 36

Formanden skriver:

På denne plads havde jeg håbet, at jeg kunne referere fra det planlagte topmøde på Gl. Estrup den 11. januar 1995.

Men sådan skulle det desværre ikke gå.

På trods af forhåndstilsagn fra landbrugets topledelse, måtte vi alligevel konstatere, at Peder Thomsen fra Familielandbruget ikke ønskede at deltage, og derfor fandt vi ikke, at vi kunne leve op til vore intentioner om en bred drøftelse af de problemer, der er i landbrugets organisationsstruktur.

Det er dybt beklageligt.

Man kan få den opfattelse, at det kun er ved festlige lejligheder, der gives udtryk for velvilje til samarbejde. Men når det kommer til realiteterne, er viljen ikke længere til stede.

Hovedbetyrelsen har drøftet situationen, og er enige om, at vore muligheder for at arrangere et topmøde nu er udtømte.

Vi går ikke videre med sagen, men det betyder ikke, at vi ikke mener, at der fortsat er behov for en aktivitet.

Denne aktivitet må vi nu skabe i vore respektive landøkonomiske forninger, hvor vi må deltage i den løbende debat, for på den måde at give udtryk for vor opfattelse af problemet.

Jeg håber og tror, at vore medlemmer i vid udstrækning er enig i problemstillingen, og vil derfor opfordre til en aktiv indsats for, at vor erhverv kan komme videre.

Målet for os alle må være, at landbruget taler med een stemme i den politiske debat, for kun derved kan vi forvente lydhørhed.

Her midt i en våd og mild vinter, har vi lagt sidste hånd på forberedelserne til årsmødet i maj.

Der lagt op til en spændende udflugt på Djursland og Mols, og jeg konstaterer hver gang, vi planlægger et årsmøde, at dette lille land er utroligt afvekslende og spændende, så der vil altid kunne skabes spændende udflugtsmål for vore årsmøder.

På gensyn på Gl. Estrup den 24. maj, og på udflugten den 25. maj '95.

Med venlig hilsen
Carl Martin Christensen.

Slægtsgårdsarkivet:

Landbrugsmuseet,
Gl. Estrup, Randersvej 4,
8963 Auning,
tlf. 86 48 48 16 eller
86 48 34 44, lokal 35
(onsdag kl. 11-15), fax 86 48 41 82

Arkivarer:
Ejgil Overby, »Klausholm«,
Ansvej 12, 8620 Kjellerup,
tlf. 86 88 62 66

Aage Kirkegaard,
Fløjstrupvej 29, 8900 Randers,
tlf. 86 49 43 03

Else-Margrethe Ransy,
Udbygade 19, 2200 København N,
tlf. 35 37 73 22 kl. 18-21
(fortrinsvis folketællinger)

Redaktion:

Ole G. Nielsen,
Lundforlundvej 8, 4200 Slagelse,
tlf./fax. 53 58 40 16

Nr. 315 udkommer omkring 20. april.
Stof til dette nummer skal være hos
redaktøren inden den 20. marts.

Eftertryk tilladt med kildeangivelse.

Tryk: Korsør Bogtryk ApS
4220 Korsør, tlf. 53 57 79 43
Fax 53 57 36 35

Forlang sammenhold og enhed

Af A.C. Winther Hansen,
hovedbestyrelsesmedlem i Dansk Slægtsgårdsforening

Landbrugets topmøde på Gl. Estrup, som Dansk Slægtsgårdsforening havde inviteret til onsdag den 11. januar 1995, måtte for anden gang aflyses da Dansk Familiebrugs formand og næstformand meldte afbud på trods af, at de havde givet forhåndstilsagn.

Et møde af sin art, hvor en af de tre organisationsformænd ikke er tilstede, må vi betegne som formålsløs.

Der var lagt op til et internt fordomsfri debatmøde om landbrugets organisationsforhold i fremtiden, eventuelt en samling til en enhedsorganisation.

Der blev på seriøs plan udsendt indbydelser til formændene i vore organisationer og en del enkel personer, der har gjort sig bemærket i debatten om landbrugets fremtid.

Desværre var der enkelte der ignorerede invitationen, især var det skuffende for Slægtsgårdsforeningen, at Dansk Landbrugsformand overhoved ikke reagerede.

Det vil være urigtigt, hvis vi påstod, vi ikke havde regnet med et meget positivt møde, eftersom H.O.A. Kjeldsen den 16. november i dagspressen kunne meddele, at han mente en samling af organisationerne er en bydende nødvendighed, for at få en stærk politisk gennemslagskraft.

Slægtsgårdsforeningen var meget tilfreds med den vending H.O.A. Kjeldsen har taget siden delegeretmødet i Herning to måneder før, hvor han med undren, ikke kunne forstå at Slægtsgårdsforeningen ville blande sig i debatten om landbrugets fremtid, og endda give udtryk for der herskede uenighed i landbrugets top. Dette viste sig dog være sandt. Fra Slægtsgårdsforeningens side vil vi støtte enhver bestræbelse på en samling af vore organisationer.

Selv om Slægtsgårdsforeningen måtte aflyse sit møde, fik vi dog det positive ud af initiativet, at debatten blev startet, og den har bredt sig som ringe i vandet. Den almindelige bonde ved, at den tid er forbi, hvor vi kan høste indtægt af nedarvede holdninger.

Min konklusion efter aflysningen af Gl. Estrup mødet er, at det må stå rablende galt til i toppen af de Danske Landboorganisationer. Meningen var at få startet en dialog ud fra hver enkelt synspunkt, for derefter at koordinere til en helhed, hvis der var mulighed derfor.

Jeg kan herefter opfordre mine landmandskolleger til at møde op, når deres organisationer og producentforeninger holder generalforsamlinger og andre møder, hvor også landbrugets fremtid debatteres. - Mød op og forlang af de personer vi har valgt, at de skal arbejde for, at den danske bonde må have krav på en tilværelse uden urimelige bureaukratiske styring og kontrol, uden til stadighed, at skal mistænkeliggøres for både dit og dat. Forlang samling af vore organisationer.

Vi skal ikke fortsat finde os i, at de mere eller mindre røde politikere skal bestemme vor fremtid i det danske landbrug. Vi både vil og kan selv.

For med een stærk landboorganisation vil vi stå meget godt rustet i de politiske forhandlinger fremover.

Og vi kan gå endnu længere.

Jeg mener vi fra landbrugets side, skal arbejde for et

tæt samarbejde med de danske fiskere. Vi har samme minister, den samme centraladministration og de samme udvalgsmedlemmer fra de forskellige partier.

To »såkaldte« frie erhverv - kunne blive til frie erhverv - ved at stå sammen!

Årsmødet 1995

Dansk Slægtsgårdsforening afholder årsmøde onsdag, den 24. maj 1995 på Gammel Estrup på Djursland. Dansk Landbrugsmuseum stiller faciliteter til rådighed.

Aftenfesten og overnatningen er henlagt til Hotel Æbeltoft Strand.

Årsmødeudflugten torsdag, den 25. maj vil omfatte besøg i Dråby kirke, herregården Rugaard og Quelstrup. Udførligt program med priser i aprilnummeret.

Forturen ...

I overensstemmelse med gammel skik tilbydes fortur fra Sjælland, Lolland-Falster og Bornholm. Denne tur begynder tirsdag morgen - den 23. maj med opsamling i Sydsjælland, ved Ringsted og på Ringsted station.

Turen går over Fyn og gennem Østjylland til Julianelyst, hvor godsejer Johan Koed-Jørgensen tager imod. Frokosten venter på Jørgensens Hotel i Horsens og om eftermiddagen er der besøg på herregården Åkjær, som godsejer Koed-Jørgensen har ændret fra jungle og ruin til et moderne og veldrevet landbrug.

Sidst på eftermiddagen ankommer vi til Sotrup Slot nord for Grenå, hvor Cisterciensnonnerne driver hotel og kursusjendom i den tidligere herregård.

Overnatningen sker i værelser på selve slottet.

Onsdag formiddag byder på formiddagskaffe hos formanden for Århus Amtskreds - Henry Slemming og hans hustru, der åbner deres slægtsgård - Ryttergården for os.

Sidst på formiddagen ankommer vi til Gammel Estrup. Der bliver tid til frokosten, og til besøg på Jysk Herregårdsmuseum, Dansk Landbrugsmuseum og Dansk Slægtsgårdsarkiv.

Kl. 14.00 slutter vi os til det ordinære årsmøde og følger dette de følgende dage.

Pris for forturen med middag på Jørgensens Hotel, kold buffet på Sotrup Slot, aftenkaffe, overnatning og morgenmad samt færge og transport alle tre dage vil blive omkring 1000 kr. afhængigt af overnatning på enkelt eller dobbeltværelse.

Af hensyn til reservationen af værelser på Sotrup Slot, bedes om en forhåndstilkendegivelse af interessen for denne fortur, der byder på så mange særlige oplevelser.

Henvendelse om forturen rettes til Slægtsgårdsforeningens sekretær: Inger M. Hansen, Bjerggårds-vænget 9, 2840 Holte, tlf. 42 80 25 37 eller redaktøren.

Nyt fra hovedbestyrelsen

Hovedbestyrelsen afholdt sit vintermøde den 8. februar 1995.

På mødet gav *ejendomskonsulent, cand. jur. Michael Munthe Fog, Sorø* en meget grundig orientering om den nye landbrugslov og dens finurligheder og faldgruber, og der var rig lejlighed til at få spørgelysten styret.

Bla.a. fortalte Michael Munthe Fog, at man nu må eje tre ejendomme på indtil hver 150 ha, men afstanden mellem ejendommene må ikke være over 10 km.

Der må ikke frastykkes bygninger fra mere end den ene ejendom.

Hvis man har mere end 70 ha, og vil købe jord til, kan naboen komme og kræve at få lov at købe jorden.

Det er meget klogt, hvis næste generation tænker på at etablere sig, så at købe jord op inden fædrenegården overtages, da der ikke er problemer med naboenes forårsret i tilfælde af familiehandler.

Naboen kan ikke gøre krav på jord ved generationsskifte, heller ikke i tilfælde af, at landbruget drives som deltidslandbrug eller uden dyr.

Der er dispensationsmuligheder i familieforhold/handler, men det kan være nødvendigt, at gå helt til tops i systemet for at få dispensationen igennem.

Bopælskravet er 8 år efter køb af ejendom.

Hvis der ydes lån til yngre landmænd, skal disse fortsætte med landbrug som hovederhverv i 20 år, ellers kan lånet kræves tilbagebetalt.

Lånet kan i kraft heraf kræves tilbagebetalt, hvis den unge landmand i nogle år tjener noget ekstra ved at arbejde udenfor gården, f.eks. ved at lave maskinstationsarbejde for naboen og indtægten derved overstiger indtægten ved at drive landbruget.

Under meddelelser fra udvalgene beklagede A.C. Winther Hansen fra *udvalget for økonomiske og landbrugsmæssige forhold*, at det ikke havde været muligt at samle landbrugets topfolk den 11. januar. (Læs indlægget side 3).

Endvidere sagde Winther Hansen, at vi må alle komme med vore meninger i de lokale landboforeninger. Vores opgave er at skubbe til Erhvervsjordbrugerne og Landboforeningerne, så de kan komme overens.

Pyramiden i hele systemet gør det vanskeligt at skifte ud i toppen. Vi mangler et system, hvor det er muligt for menigmand at komme til orde.

Udvalget for Slægtsgårdsarkivet kunne ved formand Henry Slemming fortælle om stor fornyelse og dynamik. Han berettede bla.a.: Som tidligere omtalt har Slægtsgårdsarkivet søgt ca. 40 fonde om legater til anskaffelse af EDB-udstyr. fra Aage Louis-Hansens Mindefond modtog vi tilsagn om 25.000 kr., men med den klausul, at beløbet kun kunne udbetales såfremt vi fremskaffede yderligere 25.000 kr.

Det var derfor særdeles heldigt, at vi kort tid efter, 18. oktober 1994, modtog besked fra Indenrigsministeriet, at man havde bevilget os 50.000 kr. fra ministeriets pulje vedrørende udvikling i landdistrikter, så pludselig havde vi 75.000 kr. at gøre godt med.

På Landsarkivet i Viborg havde arkivar Ejgil Overby truffet genealog og redaktør Anton Blaabjerg, der sammen med formanden for Aalborg Slægtshistorisk Forening er interesseret i at fremstille et hæfte, hvori slægtshistorikere skulle kunne finde oplysninger om

gårde omtalt i Slægtsgårdsarkivet. De påtænker at gennemgå amt for amt, sogn for sogn og notere nugældende (1844) matrikelnumre samt evt. gårdnavne på alle de gårde, der findes i folio- og kvart-samlingen.

Idet vi påtænker en vis revision af samlingen i forbindelse med en indexering på et endnu ikke fastlagt database-system til afbenyttelse i computer, kunne disse tanker sagtens forenes med vore, idet der ved hjælp af data-basen skulle kunne laves en tekstfil, som derefter kan redigeres til nævnte hæfte.

10. november 1994 blev der holdt et møde med Bo Johansen og Anton Blaabjerg plus stadsarkivar Børge Kjær, Grenå, Helga og Helge Sørensen, Lokalarkivet, Auning. Bo Johansen fremkom med forslag om, hvilket udstyr, der skulle anskaffes og Anton Blaabjerg redigerte for sit forslag.

Samme dag havde vi fået demonstreret programmet »Arkibas« på det lokalhistoriske arkiv i Auning, men Bo Johansen var af den opfattelse, at »Arkibas« ikke er særlig velegnet til vore formål, og da det er et meget dyrt program, foreslog Bo Johansen et billigere og bedre program.

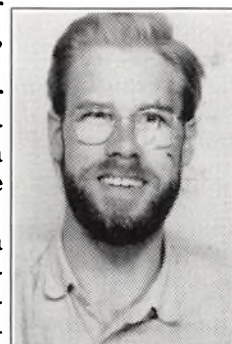
24. november holdt arkivudvalget møde på Gl. Estrup sammen med Bo Johansen og man havde hertil inviteret Bent Hansen, Randers Computer Center, der havde sendt et skriftligt tilbud til arkivet, og man bestemte sig til at købe computer og printer efter Bo Johannsens angivelse, og at acceptere et af Anton Blaabjerg udarbejdet forslag, der omfatter fremstilling af hæftet, redigering og trykning for 10.000 kr. plus der arrangeres fri kost og logi for de to personer, der i uge 8 vil udarbejde hæftet. Det arkivet får ud af sidstnævnte projekt er gratis indexering af arkivets ejendomshistoriske materiale, dels 100 eksemplarer af nævnte hæfte og dels filen, som arkivet kan arbejde videre på.

16. december modtog vi meddelelse fra Foreningen af Jydske Landboforeninger om, at man havde bevilget os 10.000 kr. til EDB-registrering. Beløbet var fra Søren Chr. Sørensens og Hustrus Mindefond.

Arkivar Overby oplyste, at fru Else-Margrethe Ransy, der stadig udarbejder folketællingsundersøgelserne havde meddelt, at der nu også er adgang til folketællingerne fra 1916, 1921, 1925, 1930 og 1940.

De medlemmer, der allerede har fået foretaget folketællingsundersøgelser, kan for et gebyr på kr. 50,00 modtage de supplerende oplysninger fra fru Ransy.

Udvalgsformanden kunne også oplyse, at arkivets mangeårige medarbejder for gård- og slægtsundersøgelser Bo Johansen ikke længe har tid til at varetage denne service for medlemmerne, da han har fået en stilling som fuldmægtig.

Bo Johansen

Fra *Bladudvalget* kunne formanden Peder Møller Frifelt meddele, at der ikke er problemer af nogen art.

Omkring *årsmødet 1995* har Henry Slemming og hans kredsbestyrelse udarbejdet et spændende program. (Omtalt side 3).

Årsmødet 1996 afholdes i Haderslevkredsen og Elise Jensen har truffet aftale med bla. Den Gamle Grønseskro og restauranten på Skamlingsbanken.

Under meddelelserne fra de enkelte kredse, meddelte Holger B. Juul, at han har besluttet at trække sig tilbage fra formandsposten i Vejle Amt, og ny formand vælges på bestyrelsesmødet efter kredsgeneralforsamlingen.

Landsformanden Carl Martin Christensen takkede Holger B. Juul for mange års værdig indsats for Slægtsgårdsforeningen.

Det er blevet til 26 år i hovedbestyrelsen, heraf 10 år som næstformand.

Holger B. Juul

Nyt fra kredsene

BORNHOLMSKREDSSEN

Generalforsamlingen afholdes tirsdag, den 7. marts kl. 19.30 på Bornholm Folkehøjskole.

Efter generalforsamlingen vil Ann Vibeke Knudsen fra Bornholms Museum fortælle om bornholmernes mad.

Poul Ancher Hansen.

SØNDERJYLLAND SYD

Aftentur torsdag, den 15. juni 1995 kl. 18.30 til Gråsten Slotshave. Indgangen fra parkeringspladsen på Slots-gade.

Slotsgartner Moseholdt fortæller og viser rundt.

Derefter køres til Gråsten Landbrugsskole, hvor vi drikker kaffe og vælger kredsbestyrelse.

Efter kaffen fortæller forstander Peder Damgaard om skolens drift, og vi ser de nye bygninger.

I tilfælde af regn begynder vi kl. 19.30 på Landbrugsskolen.

H.C. Clausen.

VESTSJÆLLANDSKREDSSEN

Kredsen har afholdt vintermøde med generalforsamlingen på Høng Landbrugsskole.

I år havde man formået historikeren Børge Geert Olsen til at komme og fortælle om udviklingen »Fra træhest til andelsbonde«.

Med udgangspunkt i maleren Rasmus Christiansens landbohistoriske billeder fik tilhørerne en levende skildring af udviklingen for den danske bonde gennem 1800-tallet.

SJÆLLAND SYD

Søndag den 5. marts afholdes generalforsamling. I år er den henlagt til Fladsåhallen. Mødet begynder kl. 13.00.

Efter kaffen fortæller tdl. gårdejer Torben Rasmussen, Onrebjerg om Bakkebølle i 200 år.

Det er i 1995 netop 200 år siden, at landsbyens gårdmænd købte deres gårde til selveje.

Meta Larsen.

FYNSKREDSSEN

Kredsen indbyder sine medlemmer og andre interesserede til møde i Tommeruphallens cafeteria, onsdag, den 15. marts kl. 13.30. Ejendomskonsulent Anders Frederiksen, Hobro Landbocenter fortæller om: »Mulighederne for generationsskifte i landbruget«.

I forbindelse med mødet, vil der blive afholdt en kort generalforsamling.

Bestyrelsen.

VEJLE AMT

Der var indbudt til møde i Vingstedcentret den 12. januar, hvor landsformand Carl Martin Christensen og ejendomskonsulent Anders Frederiksen var indbudt.

Vi mødtes ved indgangen til DGI's nye administrationsbygning, som ligger umiddelbart overfor Vingstedcentret.

Vi gik en tur rundt i de smukke og særprægede bygninger. Derefter samledes vi ved kaffebordene på Vingstedcentret, og her blev der først afviklet generalforsamling, og derefter holdt Anders Frederiksen foredrag om generationsskift og arvelovene.

Det var et meget interessant indlæg.

Carl Martin Christensen kommenterede foredraget og yderligere gjorde han rede for Slægtsgårdsforeningens initiativer til nærmere samarbejde landbrugets organisationer imellem.

Det var et godt møde med omkring 50 deltagere.

Holger B. Juul.

Familie- generationsskiftet lettes

Folketinget har på det sidste erklæret vilje til at lempe generationsskifteproblemerne, underforstået familie-handlerne.

Der er med virkning fra 1/1 1995 indført lempelser i gaveafgiftsreglerne. Det afgiftsfrie beløb er hævet fra 8.000 kr. til 20.000 kr., og desuden kan begge forældre uden afgift give 20.000 kr. om året til hvert enkelt af børnene.

Samtidig er der indført en lempelse i successionsreglerne, d.v.s. de regler, som gælder omkring overtagelse af »skattegæld« i familiehandel. Den skat, som faderen overfører til sønnen, kan regnes for en faktisk gæld uden gaveafgift.

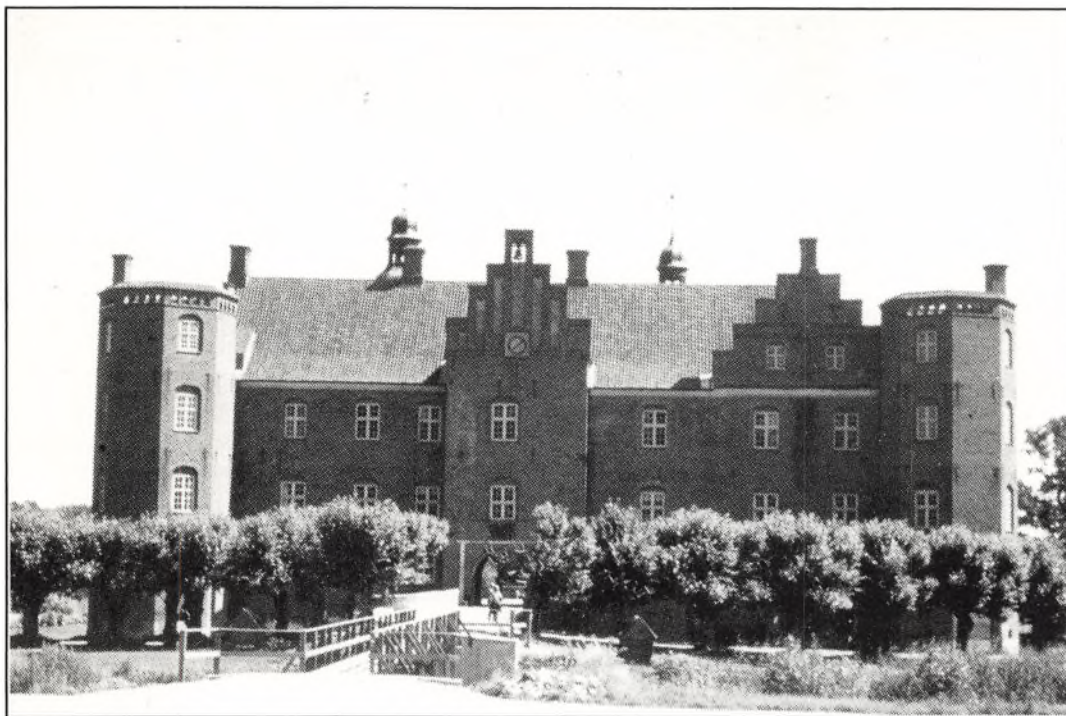
De nævnte lempelser vil koste Statskassen 250 mio. kroner om året, men der er desuden bebudet yderligere lempelser fra 1/7 1995 på 500 mio. kroner, og hvad det bliver, kan vi kun gætte på endnu.

Der er utrolig mange problemer, som skal løses på een gang i et generationsskifte. Derfor er det glædeligt, at Folketinget vil medvirke til en løsning.

Under alle omstændigheder er det klogt at søge kyndig bistand og at forberede sagen i god tid. Det er klogt at overveje, om man skal gøre op med skattevæsenet, eller man skal lade den »latente skattegæld« stå som uforrentet prioritet i ejendommen. Det er kun rådgivere med kendskab til skattemæssige forhold, som kan overskue dette.

Vi er fortsat spændte på, hvad Folketinget finder ud af i forbindelse med den bebuede lempelse fra 1/7 1995.

*Anders Frederiksen
Ejendomskonsulent*

Gammel Estrups hovedbygning er resultatet af 500 års byggeri. Dets ældste dele går tilbage til slutningen af 1400-tallet. I vestfløjens underste etage ses stadig rester af gotiske døre og vinduer. Sydfløjens oprindelige ydermur er nu til gardsiden, da hovedbygningen blev udvidet. Det var Jørgen Skeel, der lod den nye sydfløj bygge. Omkring 1615 ændredes adgangsforholdene, som hidtil havde været gennem en port i nordfløjen, til en port, der blev brudt igennem vestfløjen, ad hvilken man stadig kommer ind i borggården. - Den nuværende nordfløj er opført i 1749. - Der har også været en beskeden østfløj i bindingsværk, men den er forlængst revet ned.

Gammel Estrup og slægten Skeel

Den tidligere herregård Gammel Estrup, som bliver rammen om Slægtsgårdsforeningens årsmøde i år, var i 600 år udelukkende i familiehånd. En gang i de 600 år gik gården fra fader til datter, hvorved Gl. Estrup skiftede fra slægten Brok til slægten Skeel. Det er en passende historisk ramme for Slægtsgårdsforeningen.

Der er en historie om, at greven på Gammel Estrup kunne ride på egen jord fra Grenå til Viborg.

Det er en skrøne.

Ganske vist ejede greven på Gl. Estrup adskillige herregårde mellem Grenå og Viborg, men der er flere store godsdannelser midt imellem, så det bliver en yderst tvivlsom ridetur, om han ikke holdt sig til overdrevsjoorden, for grevskabet ejede enkelte gårde rundt omkring i fjernereliggende landsbyer, og så havde grevskabet også en andel af landsbyens jord.

Uanset skrønen, så er det kendsgerningen, at slægten Skeels gods på Djursland var betydeligt.

Slægten Skeel

Slægtens våbenskjold er tværdelt og første felt i sølv og rødt, andet felt er blå.

Der er megen usikkerhed om slægtens oprindelse, men på sikker historisk grund er man med Johannes Skeelsen, nævnt 1366.

Slægten kom fra egnen mellem Kolding og Vejle. Herfra bredte den sig og etablerede sig i den herregårdsrige egn mellem Århus og Randers og på Djursland.

Om slægtsnavnet er et oprindeligt tilnavn - som øgenavn for et skeløjet medlem af familien - eller det er optaget efter en stammoder, det lader sig ikke afgøre.

Mens slægten gennem det 15. og det meste af det 16.

århundrede førte en mere tilbagetrukket tilværelse, nåede den i slutningen af 16. århundrede op i højadelens kreds. I 1570 ægte Christian Skeel til Hegnet (Salling) Otto Brahes datter Margrethe, og i 1581 blev han optaget i rigsrådet.

Det 17. århundredes første halvdel blev slægtens storhedstid. Flere rigsråder, rigsadmiralen og rigsmarsken repræsenterede slægten. Den rige Chresten Skeel formåede at hæve sig til førende stillinger ikke blot i kraft af rigdom og slægtsforbindelser, men også ved personlig begavelse og handlekraft.

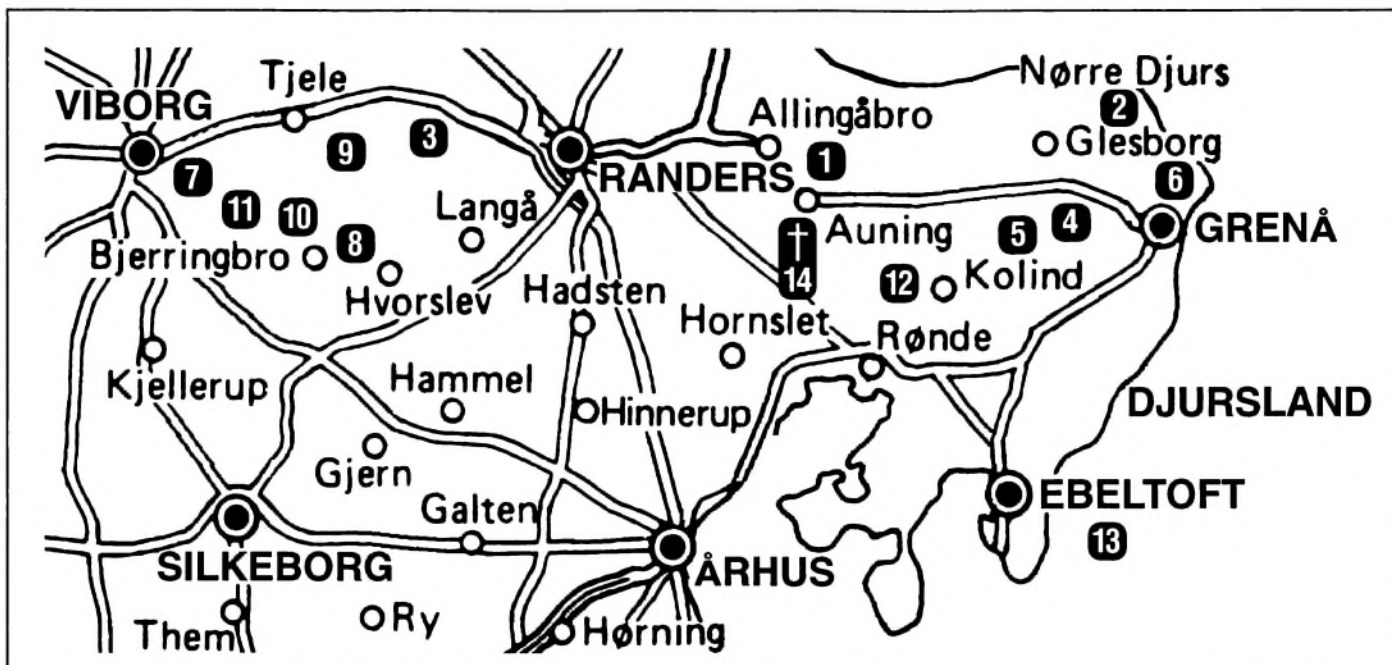
Herregården

Gammel Estrup hed i middelalderen Essendorp. Den er en af landets ældste herregårde som nævnes i begyndelsen af 1300-tallet. Ejeren var Anders Jensen, der var gift med Johanne Brok. Slægten Brok (grævling) havde ført fast slægtsnavn siden Erik Menveds dage.

Anders Jensen - lensmand på Bygholm og senere rigets drost - døde i 1355 og enken i 1372. Sønnen Jens Andersen arvede Gl. Estrup, og han sønnesøn Eske Jensen blev den næste ejer. Han antog oldemoderens slægtsnavn, men beholdt oldefaderen Anders Jensens våben. Det er et blå spids i et sølvfelt.

Eske Jensen Brok var slået til ridder og blev rigsråd. Han sad som

1. Gammel Estrup - 2. Sostrup - 3. Fussingø - 4. Skærvad - 5. Ørbækgård - 6. Stensmark - 7. Viskum - 8. Ulstrup - 9. Skern - 10. Karmark - 11. Himmelstrup - 12. Gammel Ryumgård - 13. Hjelm - 14. Auning kirke

lensmand på Ålborghus, og faldt i spidsen for sine krigskarle i slaget ved Sct. Jørgensbjerg i 1441. Efter nogle delinger mellem arvinger, blev det hele gods samlet igen omkring 1600 af Eske Brok. Han gav gården navnet Gammel Estrup, da hans ejendom ikke skulle forveksles med herregården Estrup ved Vejen.

I 1596 var han blevet medlem af Rigsrådet, og fik Dronningborg len.

Eske Brok er navnlig kendt for sine dagbøger for perioden 1604-1622. Her får man et godt billede af hans handel med korn og stude på det hollandske marked. Hans mere private forhold belyses også.

Efter broderens død, blev Eske Brok slægtens sidste mand, da sønnen døde i Paris i 1622, 22 år gammel.

Slægten Brok uddøde med Eske Brok i 1625.

Ganske vist havde han to døtre, men de kunne ikke føre navnet videre.

Den ene datter Jytte var gift med lensmanden på Kalø - Jørgen Skeel, og med dette giftemål satte slægten Skeel sig på Gl. Estrup gennem de næste godt 300 år.

Jørgen Skeel ejede allerede herregårdene Hegnet, Ulstrup, Sostrup, Skærvad og Ørbækgård. - Han blev også rigsmarsk.

Sagnet fortæller, at han en gang så to trolde, som var faret i totterne på hinanden. Han hjalp den svageste, og den »forurettede« truede med slægtens uddøen, men den trold, som Jørgen Skeel havde hjulpet lovede, at der altid skulle fødes en søn i hver generation.

Den næste ejer hed Christian Skeel med tilnavnet »Den rige«

Han arvede faderen: Ulstrup, Gl. Estrup, Sostrup, Ørbækgård og Skærvad.

Han var gift med Birgitte Rosenkrantz fra Krengerup på Lolland, og med hende arvede han: Kærstrup, Krengerup, Nørregård og Rosenlund. Han købte Ravnholt på Fyn og mageskiftede Kjærstrup med Tølløse.

Chresten Skeel var så formuende, at selvom han

var alkymist, kunne han ikke ødsle rigdommen bort.

Alkymisterne troede man kunne skabe guld af bly. Men det handlede reelt set ikke om operativ alkymisme, men om spekulativ alkymisme. Ligesom det uædle metal skulle forædles, således skulle ens tanker og handlemåde forbedres.

Chresten Skeel afslog greveværdigheden, som var blevet indført med lensloven af 1671. Som repræsentant for den gamle adel ville han ikke sammen med den nye »købeadel«.

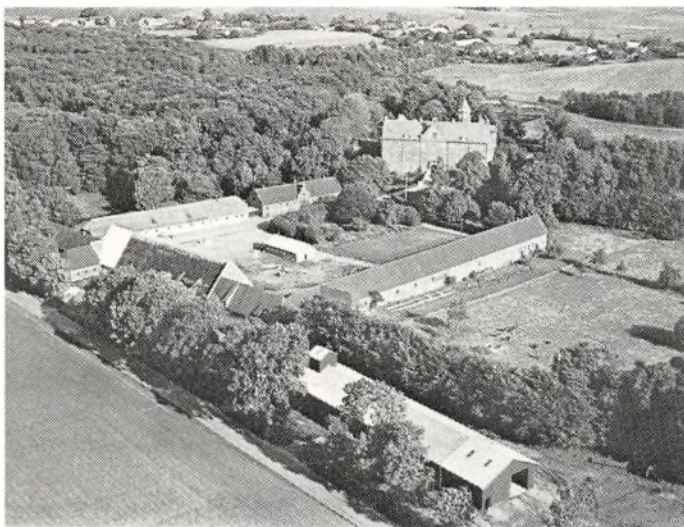
Han var stiftbefalingsmand og højesteretsdommer. Han var en af de 11 dommere, som havde sæde i den kommissionsdomstol, der skulle dømme Griffelfeld. Skeel var den eneste, der ikke ville underskrive dødsdommen.

Kong Christian den Femte skulle da have sagt til ham: »Give Gud, vi havde mange Skeel'er. Du er en ærlig mand!«

Efter hans død 1688 arvede sønnen Jørgen Skeel de

SOSTRUP SLOT. Slottet blev opført i årene 1599-1606 for Jacob Seefeld til Visborggård og dennes enke. Sophie Bile. Det består af tre fløje, alle i tre stokværk. En planlagt fløj blev aldrig opført, og derfor står de to sidefløje med gaule af bindingsværk.

Sostrup Slot er i dag kloster, refugium og kursuscenter. Her vil deltagerne på forturen overnatte mellem tirsdag og onsdag. Sostrup Slot blev i 1960 købt af Cistercienserordenen, og har siden været hjemsted for en gruppe nonner, som i løbet af de sidste par år, har fået opført et smukt firefløjet klosterkompleks ved siden af den gamle herregårds bygninger. Sostrup Slot er et unikt miljø, og en historisk oplevelse.

jyske og lollandske besiddelser, mens datteren fik Tølløse og Ravnholt.

Den nye ejer var født i 1656 og havde været på den traditionelle dannelsesrejse. Han var med til prins Jørgens bryllup i England (1683), og gjorde tjeneste ved Ludvig XIV's hof.

Christian den Femte knyttede ham til hoffet som kammerjunker og ville gerne have optaget ham i den nye lensadel, da han havde tiltrådt så stor arv, men Jørgen Skeel ønskede det ikke.

Kongens uvilje over denne afvisende holdning gav sig luft, da Jørgen Skeel i 1690 friede til den faderløse komtesse Ahlefeldt, idet kongen på denne sin myndlings vegne udtalte, at han ej ville consentere og efter hendes faders testamente det ej kunne tillades, og at lige og lige stand bedst føjede sig tilsammen.

Jørgen Skeel måtte tage imod afslaget, slog komtesen ud af hovedet og året efter holdt han bryllup med den trettenårige Benedicte Margrethe Brockdorff.

Parret bosatte sig på Gammel Estrup, som nylig var ombygget efter en brand.

Da Jørgen Skeel havde besøgt det franske hof, og der fået forståelse for den elegante boligkultur, som ikke var kendt endnu i Danmark, tog han efter branden fat på den tidssvarende indretning af hovedbygningen.

Førstesalen på vest og sydfløjen blev indrettet i tidens smag. (Det er de rum man bl.a. ser, når man besøger Jysk Herregårdsmuseum).

Skeel købte gobeliner til festsalens vægge. Gobeliner havde hans otte hovedgårde som motiv. Disse gobeliner ses stadig, og det er: Gammel Estrup, Ulstrup, Sostrup, Skærvad, Ørbækgård, Krenkerup, Nørregård og Rosenlund. I det sydvestlige hjørne er malet Skjern og Karmark, da de første blev købt længe efter gobelinerne var hængt op.

Jørgen Skeel døde allerede i 1695, og enken oprettede i 1697 et stamhus for sønnen Chresten Skeel, som Jørgen Skeel havde ønsket det.

Enken købte herregården Viskum, lod det meget store gravkapel ved Auning kirke opføre, og forvaltede godset med omhu.

I 1700 giftede den 22 årige enke sig med C.D. Reventlow. Hun tog de tre lollandske gårde med som medgift.

Som hustru på Lolland, og som formynder for sin mindreårige søn, gjorde hun et stort arbejde for at holde sammen på værdierne. Hun fik efter sin død, dette skudsmål: »Gerrighed og umættelig griskhed efter penge var det sorte punkt i hendes karakter, der i mangfoldige tilfælde forledte hende til handlinger, hun havde liden ære af!«

Slægten Skeel nåede sit højdepunkt med Chresten Skeel (1695-1731). Han blev født 7 måneder efter faderens død. Efter de obligatoriske studier i udlandet kom han hjem og blev i 1716 gift med baronesse Augusta von Winterfeldt.

Han blev oberst og fik rang af kammerherre.

Stamhuset Gammel Estrup overtog han som 27-årig, i 1721 blev han optaget i grevstanden og i 1725 oprettede han et grevskab af Sostrup, Debildhede, Stensmark, Skærvad, Ørbækgård, Skjern og Karmark. Sostrup fik derved navnet Scheel.

Som fri ejendom besad han: Ulstrup, Himmelstrup, Viskum og Østergård.

Det er om ham, der blev sagt, at han kunne ride på egen jord fra Grenå til Viborg!

Chresten Skeel og Augusta von Winterfeldt udsmykkede festsalen på Gl. Estrup med stuk og over to døre ses deres portrætter.

Hvor Chresten Skeel personificerer slægtens højdepunkt, så er sønnen Jørgen Skeel den der gav grevskabet dets største glans. Han blev 23 år gammel assessor i højesteret. Fra 1761-74 var han overhofmester hos arveprins Frederik, og i de følgende 12 år overstaldmester hos kong Christian den Syvende.

Han ofrede meget på sine jyske besiddelser, navnlig Scheel og Gl. Estrup.

Hans privatforbrug var enormt

Som hofembedsmand lod han sit navn ændre til det mere tyskklingende og glatflydende Scheel.

Han var gift to gange. Først med Louice von Thienen, og efter hendes død med Charlotte von Plessen. De ses på et stort maleri i herregårdsmuseet.

Louice von Thienen døde efter barsel, men sønnen Chresten overlevede.

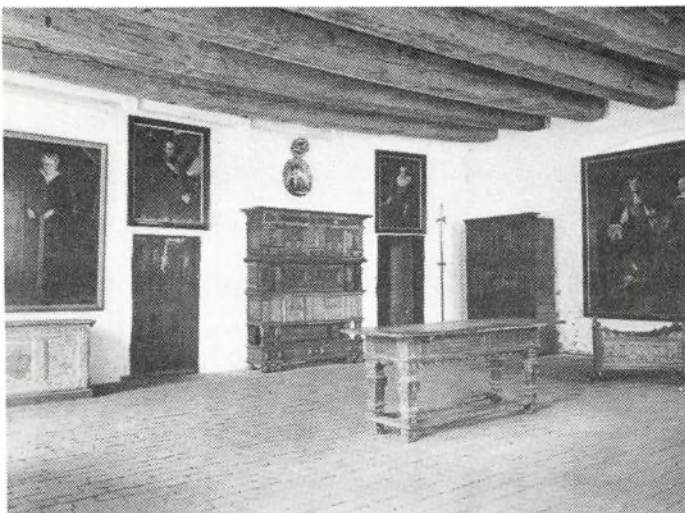
Han blev diplomat, og døde som gesant i Sct. Pedersborg, 28 år gammel i 1771.

Spisestue med smukt dekoreret bjælkeloft på Sostrup.

Grevens soveværelse på Gl. Estrup.

Renaissance-sal på Gl. Estrup.

Et ubekræftet rygte ville vide, at det var fyrst Orloff, som i jalousi havde myrdet den danske gesandt, da han frygtede for sit tætte forhold til kejserinde Katharina den Anden.

Chresten Scheel var blevet gift med Eleonora Agnes von Raben. De havde nået at få 6 børn. Først to piger, så et sæt tvillingedrenge og endnu to døtre.

Tvillingerne hed Frederik og Jørgen. Frederik døde 1 måned gammel. Jørgen voksede op og arvede hele besiddelsen efter farfaderen.

Enken Eleonora Agnes von Raben flyttede ind på Ulstrup, som hun beboede til sin død i 1808.

Den gamle overstaldmester skulle have haft mange gode egenskaber, men sparsommelighed var ikke blandt dem. Han solgte fire herregårde fra, idet Himmestrup og Viskum blev solgt i 1749 og fem år efter afhændede han Østergård og Skovgård.

Barnebarnet Jørgen Scheel arvede grevskab, stamhus og privat gods i 1786. Hans historie er beskrevet i bogen »En greve«. - Han fik hurtigt økonomiske problemer, dels fordi det var et forgældet gods han arvede, dels fordi han forstod at leve over evne.

Da han ikke kunne låne mere, solgte han først Ulstrup, derefter Skjern hovedgård og Karmark.

Under landbrugskrisen i 1820'erne brød det hele sammen for ham. Han prøvede at redde situationen ved at sælge sølvtøjet, indboet og fæstegodset på auktion.

I 1823 lod regeringen grevskabet Scheel gå til auktion for resterende skatter.

To år efter døde han på herregården Hellerup på Fyn, hvor han havde lejet sig ind, og drev sine litterære interesser.

Den ældste søn Chresten Scheel arvede det forgældede stamhus Gammel Estrup, men det lykkedes ham i ly af de opadgående priser, at få stamhuset på fode igen. Han døde i 1844, og enken Christiane Pind sad med stamhuset indtil sin død i 1855, da stamhuset tilfaldt sønnen Jørgen Scheel.

Han restaurerede hovedbygningen, genopbyggede delvist avlsgården efter brand, tilplantede en del af de mindre gode jorde og frasolgte bøndergodset.

Efter hans død i 1889 sad enken Christiane f. Munk med stamhuset til 1918, hvorefter det overgik til sønnen Chresten Scheel.

I henhold til lensafsløsningsloven af 1919 overgik stamhuset Gl. Estrup den 7. juli 1921 til privat ejendom.

Til Gl. Estrup hørte 3843 tdr. land, deraf hørte de 740 tdr. land under hovedgården.

Forpagtergården Chrestensminde på 300 tdr. land, Øen Karegård i Randers Fjord 175 tdr. land og øen Hjelm med 108 tdr. land.

Greve Scheel døde i 1926. Sønnen - lensgreve Jørgen Scheel til Gl. Ryumgaard, ønskede ikke at overtage Gl. Estrup, hvorefter boet solgte Gl. Estrup avlsgård, hovedbygningen og det vestre skovdistrikt til Fr. Legarth, mens det østre skovdistrikt købtes af lensgreve Chresten Scheels svigersøn - godsejer V. Uttental, Løvenholm. Året efter købte Uttental hovedbygningen og det vestre skovdistrikt af Fr. Legarth.

Ved fundats af 1930 skænkede Valdemar Uttental hovedbygningen til Jysk Herregårdsmuseum.

Avlsgården ejedes indtil 1937 af godsejer Legarth, så fulgte en række skiftende ejere. I 1950 solgtes 270 tdr. land fra som tillægsjord, og hovedparcellen var nu reduceret til 420 tdr. land.

Denne reducerede hovedparcel erhvervedes af forpagter Th. Nielsen, Jernit, og hans svigersøn godsejer E. Holck Gregersen overtog Gl. Estrup i 1957.

Efter endnu en handel kom jorden til den nuværende ejer Jørgen Mahlers Maskinstation i Risskov.

O.G.N.

VISKUM. Denne herregård, 11 km fra Viborg, var den vestligste i det godskompleks som greve Schell på Gl. Estrup besad. Skeel/Scheel ejede dog kun Viskum i årene 1695-1749, og den nuværende hovedbygning er først opført efter den tid, men den er omkring 1800 opført på fundament af en tidligere.

Velkommen til nye medlemmer:

Elsbøll & Christensen,
Bulgarinsgade 5, st.,
2300 København S

Gårdejer
Helge Paaske,
Græshavevej 20,
4920 Sølsted

Gårdejere Else og
Axel Højgaard Nielsen,
»Allerup Bakkegaard«,
Stakdelen 122, Allerød,
5220 Odense SØ

Gårdejere Bente og
Jørgen Mosegård Jensen,
»Lykkemose«
Farsbøllevej 48, Gamby,
5471 Sønderød

Gårdejere Bente og
Lars Otto Kristensen,
»Bøgeskovsminde«,
Rindebækvej 6, Højby,
5260 Odense S

Kim Glavind Rasmussen,
Rahbeks Allé 16, 1.,
1801 Frederiksberg C

Fru
Elisabeth Christensen,
Jarlsvej 11, Drøsselbjerg,
4200 Slagelse

Fhv. gårdejere Gudrun og
Hans V. Rasmussen,
Pederstrupvej 10, Mogenstrup,
4700 Næstved

Frugtavler
Hans Peter Hansen,
Kindertofte Skolevej 4,
4200 Slagelse

Anne Marie og
Svend Lindhardsen,
Holmesvinget 18,
2730 Herlev

Gårdejer
Jens E. Andersen,
»Rønninge Maegaard«,
Lundsgårdsvej 3,
5540 Ullerslev

Gårdejere Aase og
Poul Ruskjær,
Nederbyvej 3 b, Balle
7182 Bredsten

Gårdejere Martha og
Ole Haunstrup Andersen,
»Mosegaard«, Haunstrup,
Kirsebærmosen 31,
7400 Herning

Gårdejere Inge og
Jens Andersen,
»Strandvang«,
Bjert Strandvej 27,
6091 Bjert

Niels Ove Nielsen,
Terndrupvej 86,
9560 Hadsund

Gårdejer
Ruth Jørgensen,
Møgelholvej 57, Als,
9560 Hadsund

Gårdejere Else og
Johannes Thomsen,
»Ødegaard«,
Egelandsvej 11,
Øster Starup,
6040 Egtved

Stinne og
Jørgen Cilieborg,
Rosenhøjvej 19, Uglebølle,
8410 Rønde

Aage Hartvigsen,
Drejergårdsvej 3, Frausing,
8620 Kjellerup

Gårdejer
Martha Rosengreen,
»Vester Elkjær«,
Anneksvej 20,
9640 Farsø

Jens og Anna Jensens Fond

udlåner penge til unge landmænds etablering af selvstændigt landbrug, både ved familiehandel og ved køb på det frie marked.

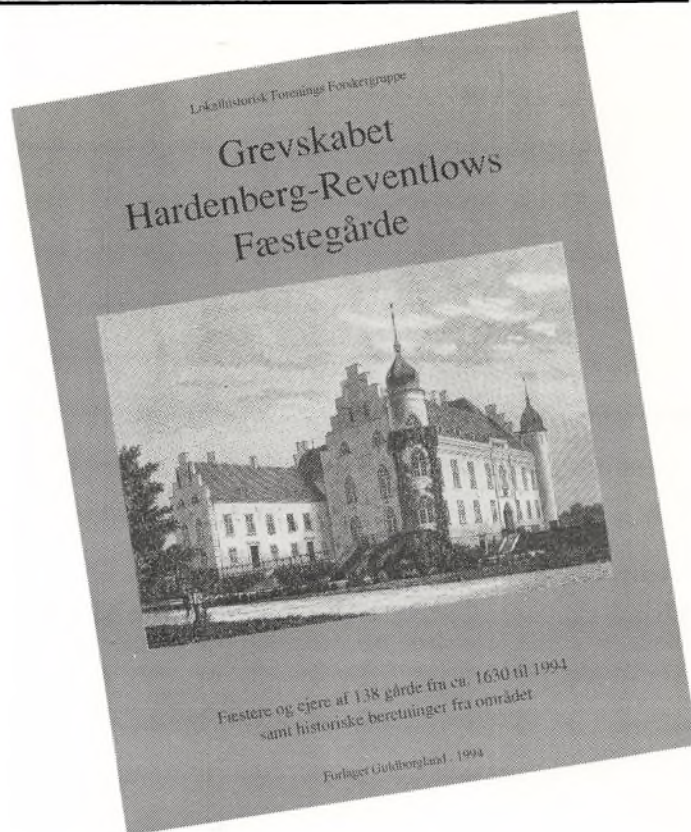
Ansøgninger kan fremsendes løbende og bliver behandlet på halvårlige møder.

Fonden yder også legater til unge landmænd under uddannelse. Legat er enten på 5.000 kr. eller 10.000 kr. Legaterne skal primært anvendes til studierejser i udlandet.

Ansøgning kan fremsendes hvert år inden udgangen af april måned, og vil blive behandlet i maj/juni måned.

Henvendelse til:

**Carl Martin Christensen,
Kaaregaard, Badstrupvej 39,
5485 Skamby.**

Grevskabet Hardenberg-Reventlows Fæstegårde

Lokalhistorisk Forenings forskergruppe i Sakskøbing Kommune har på Forlaget Guldborgland udsendt et digert værk på 216 sider med historien om 138 fæstegårde under Grevskabet Hardenberg-Reventlow - det man i dag kalder Krenkerup Gods.

Foruden beskrivelserne over fæsterne og ejerne af de 138 gårde i perioden 1630-1990, får man til og med historien om herregården Krenkerup, og om de avlgårde, der hører under godset.

De fire lokalhistoriske »støvmider«, som de selv kalder sig, er Preben Poulsen, Johan Jørgensen, Bent Jensen og Poul Jensen. Med dette værk har de beskrevet samtlige fæstegårde i den nuværende Sakskøbing Kommune.

De fire lokalhistoriske forskere har forsøgt at udarbejde bogen således, at der ikke blot er tale om gårdenes, men også om slægternes historie. Mange personer vil kunne følge deres slægt ved hjælp af de i bogen anførte adresser og matrikelnumre, også udover de her omhandlede sogne.

Tidligere har samme forlag udsendt »Baroniet Guldborglands fæstegårde«. 1988. Den omfatter Tårs, Vignæs og Majbølle, »Våbensted og Engeltofte sogne« blev udsendt i 1991.

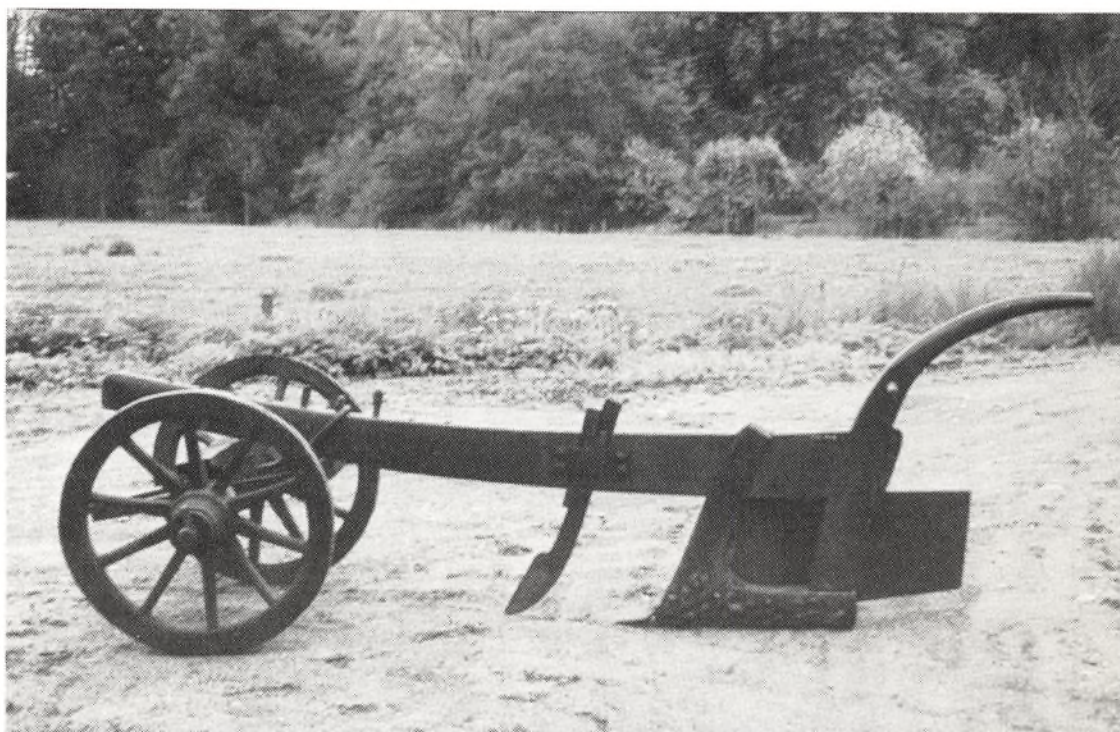
Det er en guldgruppe for slægtsforskere, men andre med lokalhistorisk engagement, kan også have glæde af bogen om Grevskabet Hardenberg-Reventlows fæstegårde, for her ser man, hvordan det kan gøres.

O.G.N.

Bogen koster
248.00 kr.
og fås ved
henvendelse
til Forlaget
Guldborgland,
telefon
53 89 59 40.

Disputats om plove

Museumsinspektør *Grith Lerche* erhvervede den 6. oktober 1994 den jordbrugs-videnskabelige doktorgrad ved sin afhandling om »Pløjeredskaber og jorddyrknings-praksis i Danmark fra Vikingetiden til omkring 1800 dokumenteret på grundlag af eksperimenter«.

Tømmerbyploven. Rekonstruktion af hjulplov efter mosefund dateret ca. år 1490. (Dansk Landbrugsmuseum, Gl. Estrup).

Afhandlingen er udsendt i en meget stor, smuk bog på 322 sider med den originale titel på disputatsen: »Ploughing Implements and Tillage Practices in Denmark from the Viking Period to about 1800, Experimentally Substantiated«.

Meget kort kan det siges, at hjulploven får megen ære. Grith Lerche skriver:

»Et perspektiv ligger i hjulplovens revolutionerende indflydelse på udviklingen af den vesteuropæiske civilisation i den tidlige middelalder. Det var den solidt konstruerede hjulplov med dens ensidige vendende muldfjæl og dens svære langjern og jernskær, der muliggjorde nyopdyrkningen af marginaljordområder, der hidtil havde ligget hen som skov og overdrev.

Sådan opdyrknings er på fastlandet navnlig dokumenteret fra Karl den Stores tid, medens de i England formentlig går tilbage til den angelsaksiske indvandring, der netop udgik fra marsklandet langs Nordsøen, hvor den usymmetriske plovs spor er påvist fra de seneste par århundrede før Krist fødsel, og kort efter i det hollandske Frisland.

Disse store opdyrknings i Europa har kun kunnet udføres ved hjælp af en hjulplov, der var stærk nok til at bryde den jomfruelige jord, som i reglen først var blevet ryddet med økse og ild, men stadig var spækket med rødder og sten.

Gennem disse store landvindinger, hvori lensherrer og klostre deltog, støttet af virksomme bønder, blev det muligt at frembringe det overskud af brødkorn »hartkornet«, som et voksende indbyggertal i de talrige nyanlagte byer krævede, for at kunne specialisere sig indenfor håndværk og handel.

Det viste sig, at svingplovens succes ikke skyldes, at

den ikke havde fået hjulforstel, men først og fremmest, at den med de nye overkommelige priser på jern kunne fremstilles billigt af landsbysmede rundt om i landet, samtidig med at plovfabrikker tog fat på at fremstille standardmodeller til en rimelig pris. Selvom svingploven sejrede i konkurrencen, blev den traditionelle hjulplov her og der stadigvæk taget i brug, især i Jylland, når man skulle opdyrke hede eller anden sejt, stenet og rodfyldt marginaljord helt frem til slutningen af forrige århundrede«.

O.G.N.

Slægtsgårdsrejse

Begrebet Slægtsgårdsrejser betød en rejse med Karen og Jens P. Petersen, og mange medlemmer har gennem årene haft store og gode oplevelser på disse ture.

Rejselysten er der altid, og derfor planlægges en høstrejse til området mellem Flensborg og Slesvig til efteråret - en såkaldt Høstrejse.

Program og tider samt pris foreligger i næste nummer.

Turen tilrettelægges af Inger M. Hansen og Ole G. Nielsen i samarbejde med lokale kræfter.

Her eksperimenterer Heidi og Gunnar med selvudløseren på deres nye kamera.

Hilsen fra New Zealand

Heidi Larsen og Gunnar Kloppenborg-Skrumsager fortæller fra deres rejse verden rundt om landbruget på New Zealand.

Som en beskeden kvittering og tak for det legat, vi har modtaget fra Jens og Anna Jensens Fond, sender vi hermed en hilsen til Slægtsgårdsbladets læsere.

På vores 7 måneders lange rejse rundt i verden har vi bl.a. været i New Zealand, hvor vi har boet hos forskellige farmere på Nordøen.

De havde næsten alle kvæg og får, og der var kun meget få svinefarme.

Da vi kom i august, som er deres vinter, undrede vi os over, at der var meget grønt overalt. Det skyldes, at alle New Zealands oprindelige træer er stedsegrønne, og at der overalt er græsmarker. Her er så mange bakker og skrænter, at de ikke kan køre med maskiner. Mange steder kan man ikke engang køre gødning ud på græsmarkerne, så man er nødt til at sprede det fra flyvemaskiner. Desuden er jorden så fattig, at de kun kan dyrke den 1-2 år, hvis det skal være rentabelt.

Da de ikke dyrker jorden, har de ikke brug for alle de maskiner, vi kender hjemmefra. De har kun en lille traktor, eller en 4 hjulet motorcykel at køre rundt på.

Selv om gårdene har meget jord, ser de ikke ud af noget, for der er ikke brug for mange bygninger. De eneste er stuehus, garager og måske et lille maskinhus. Hvis det er en kvæggård, er der en overdækket malkegrav. Det meste kvæg er på Nordøen, og da det aldrig er rigtig koldt, går dyrene altid ude.

Kørerne får kun græs og hø, og da der ikke er så meget græs om vinteren, malker de ikke i de 3 vintermåneder. I det tidlige forår kommer så alle kalvene på en gang. De bliver lukket sammen i hold på 15-20 stk., og når de skal have mælk, kører man en lille vogn med patter ind til dem, og så bliver der suttet om kap. Kalvene står ikke i

bokse som i Danmark, men i dybstrøelse under et halvtag.

Når kalvene er 1 måned gamle, bliver de flyttet fra halvtaget ud på en lille græsmark, hvor de kan vænne sig til det nye foder, mens de stadig får mælk 1 måned endnu. Flere steder så vi de små kalve gå ude med små blå dækkener på. Det så sødt ud.

Kalvene, som alle er født inden for 2 måneder, bliver nogle steder solgt allerede når de er 3-4 dage gamle. De bliver hentet 2 gange om ugen, og i stedet for, at lastbilen kører ned til kalvene, bliver de sat op til vejen i et bur. Det ser lidt mærkeligt ud med kalvebure ved siden af postkasserne.

Tyrekalvene bliver solgt enten til opfødning eller direkte til slagteri. De beholder nogle af kviekalvene, så de årligt kan udskifte ca. 25% af besætningen.

Vi var heldige at bo hos en dansk landmand, der havde bosat sig i New Zealand. Det hjalp os til bedre at forstå forskellen mellem vore 2 lande.

Han ejede en 100 ha stor gård med malkegrav, og så var det en ung mand, der ejede og malkede den 225 køer store besætning. Det er en meget almindelig måde for de unge landmænd at starte op på, og sådan kan den ældre landmand nedtrappe sin bedrift.

Udsigten fra bjerget.

Lejeafgiften er typisk 50% af mælkeindtægten, og køerne giver i gennemsnit 20 liter mælk om dagen med 5% mælkefedt. Det er også en del af lejekontrakten, at kvægejeren kun kan beholde et vist antal kalve til opdræt.

Selv om vi begge er svinebønder i Danmark, ville vi gerne være med til at malke.

Først skulle de 225 køer hentes hjem fra marken. Vi kørte derud på motorcykler, for der var ret langt. Ved leddet fik hunden, som var med, lige nogle instrukser, og så var det ellers dens job at samle køerne og få dem jaget hjem. Det var fantastisk, at se den arbejde.

Det tog lang tid at få dem jaget hjem til den 10 dage gamle malkegrav. Det var en dobbelt 24'er, hvor man skulle sætte maskinerne på bagfra mellem bagbenene. Malkegraven med 24 Alfa Laval maskiner havde kostet ca. 800.000 danske kroner. Før køerne kom ind og skulle malkes stod de på en rund platform, der automatisk fik

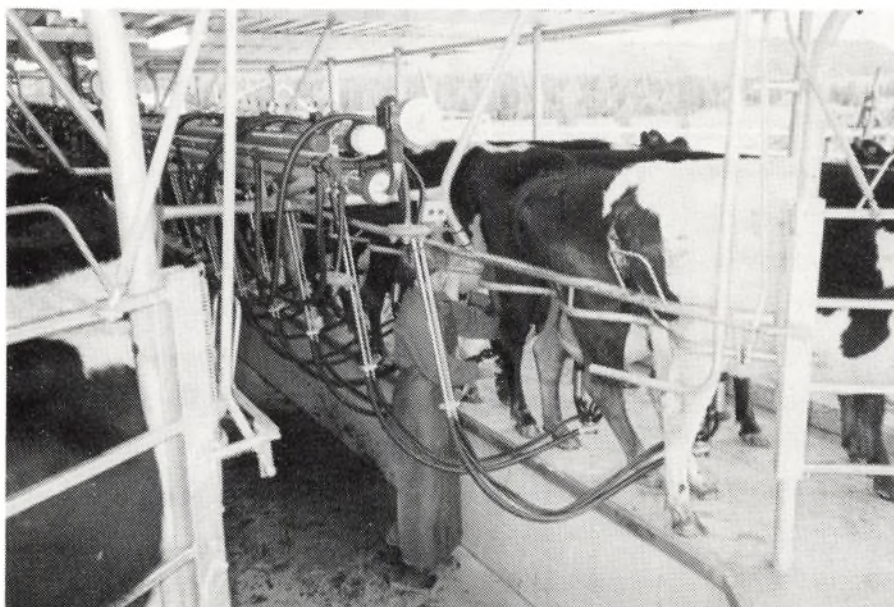
dem frem mod malkegraven. I modsætning til, hvad vi er vant til, tørrede de hverken pletter af eller malkede for. Folkene, der malkede, brokkede sig over, at køerne ikke var hurtige nok til at komme frem, når den forrige række var færdigmalkede.

Det tog ca. 1 time for 2 mand at malke.

De 100 ha var opdelt i 58 folde, hvor der bliver bjerget hø fra nogle af dem, inden kvæget græsser dem af.

De fleste af os forbinder jo nok New Zealand med får, og dem er der også mange af nemlig 70 millioner. Fordi fårepriserne for tiden er dårlige, er der mange, der begynder med kvægfarme. Det er et meget almindeligt syn, at se får og fedekvæg gå og græsse sammen. De foretrækker nemlig forskellige græsser i samme mark.

Det er især på Sydøen, de store fårefarme er. Da vi var der begyndte fårene at lemme, så det var sjovt at se de små lam løbe rundt og lege. Så kunne man rigtig fornemme, at foråret var på vej.

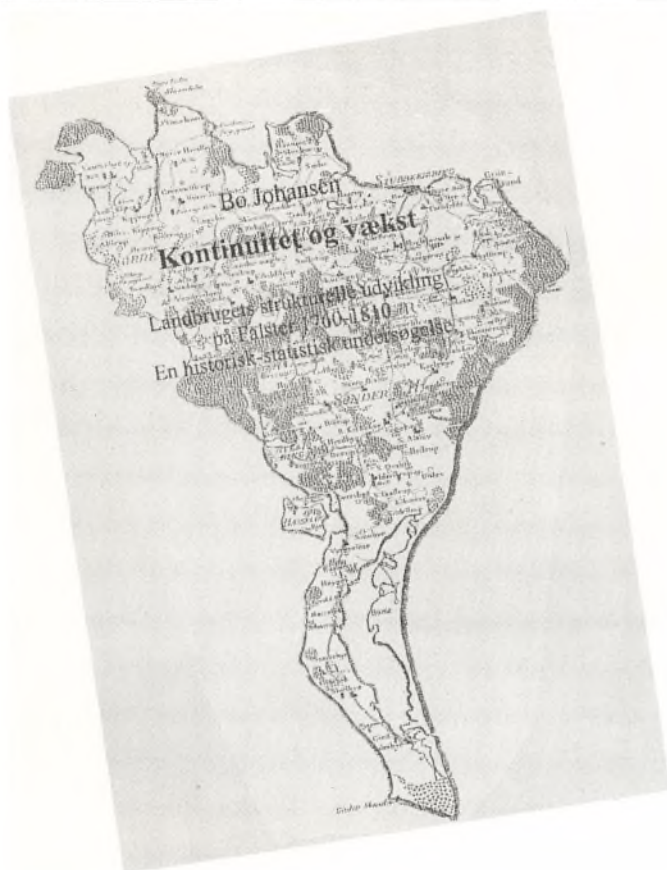
Jeg er med til at malke 225 køer i en dobbelt 24'er. Det tog en god time.

Vi lærte farmerne at kende gennem den verdensomspændende venskabsforening Servas, som vi har haft meget glæde af. På den måde kom vi tættere ind på New Zealænderne, som er utrolig gæstfrie. Vi så, hvordan de boede, og vi fulgte deres hverdag i nogle dage.

Vi synes, det var meget lærerigt. Det er også meget sikkert at tomle her nede, og der er flere end os, som er blevet inviteret med chauffører hjem på mad.

Vi har været meget glade for vores besøg på New Zealand, og vi kan kun anbefale andre unge, at rejse dertil med rygsækken, som vi har gjort. Vi er meget betagede af deres flotte land, og den afslappede måde befolkningen lever på.

*Mange venlige hilsener
fra Heidi og Gunnar.*

Kapitaliseringen kom før Reformen

BO JOHANSEN

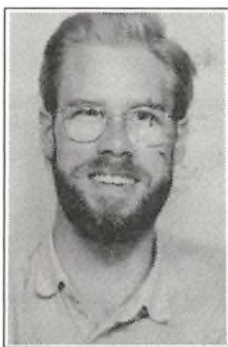
»Kontinuitet og Vækst«

Landbrugets strukturelle udvikling på Falster 1760-1810.

En historisk-statistisk undersøgelse. 153 sider.

Kr. 88.00.

Medlemmer af Landbohistorisk Selskabs Bogklub kr 64.00.

Bo Johansen

Bo Johansen, der siden 1983, har været medarbejder ved Slægtsgårdsarkivet, skrev i sin studietid (1988), en besvarelse af Københavns Universitets prisspørgsmål i økonomisk historie om »Det danske landbrugs strukturelle udvikling ca. 1760 til ca. 1810«.

Senere har Bo Johansen gennemarbejdet manuskriptet, som blev udgivet af Landbohistorisk Selskab i 1994.

I sin konklusion skriver Bo Johansen bl.a.:

Udviklingen i områdets befolkningstal ligner den, der kendes fra det øvrige Danmark, hvor fødselshyppigheden lå nogenlunde konstant perioden igennem, mens dødeligheden faldt fra 1750'erne. Dette fald i dødeligheden må have en årsag. Forskellige forklaringer har været forsøgt, men uanset hvordan man vender og drejer det, må der være sket en forbedret ernæring, som kun kan stamme fra områdets eget landbrug. En anden faktor, som kan have spillet ind er, at de voldsomme kriser i 1720'erne og 1730'erne har fjernet de svageste elementer i befolkningen. Det var således en stærk grund-

stamme med en forbedret génprofil, der bragte landbefolkningen videre ind i netop den periode, der knækkede dødelighedskurven.

Befolkningstallet voksede med 25% fra 1760 til 1810. Dette skabte problemer for den opvoksende landboudom. Antallet af gårde var stort set konstant, og de etablerede gårdmænd blev i takt med den faldende dødelighed stadig ældre, hvilket gjorde, at et stadigt færre antal gårde blev udbudt til fæste for de yngre landmænd. Gennemsnitsalderen for gårdmænd steg i løbet af kun 14 år 1787-1801 fra 42 til 46 år. Det var en gunstig udvikling set fra godsernes synspunkt, og måske også for landbruget som helhed, idet man nu kunne vælge og vrage blandt mange kandidater ved besættelsen af ledige fæstegårde. For de enkelte unge karle har perspektivet derimod været mere problematisk. Man kan godt forestille sig, at kampen om at bringe sig i en gunstig erindring hos herskabet har skærpet stræbersindet hos tjenestekarlene i periodens slutning. Levevilkårene blandt de stadigt voksende grupper af husmænd og inderster var næppe eftertragtellesværdige.

Landboreformerne og især udskiftningen tillægges almindeligvis stor betydning for landbrugets økonomiske og produktionsmæssige udvikling. Dette er utvivlsomt en rigtig betragtning på lang sigt. Imidlertid modsiges tallene fra undersøgelsesområdet gang på gang, at udskiftningen, der i undersøgelsesområdet foregik 1791-1815, skulle have væsentlig betydning for den fremgang, der vitterlig skete i områdets landbrug indtil 1810.

Selv om udgangspunktet for denne historiske afhandling er Falster, kan den have bred interesse landet over, for de problemstillinger der formuleres i bogen er almen gyldige.

O.G.N.

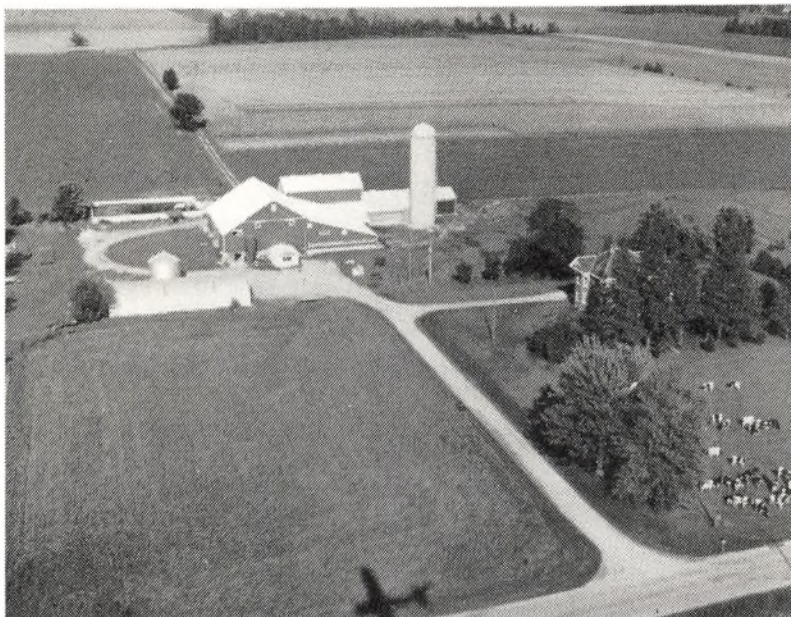
Dansk Miljøpolitik!

Grønne afgifter på kemikalier tillader forurening.

Bare man betaler, er det tilladt.

Century Farm i Canada

Slægtsgårde findes overalt i verden. Her berettes om en familie, der udvandrede fra Skotland og bosatte sig i Canada, hvor de skabte slægtsgården Century Farm.

William McLagan og hans kone - der var født Campbell, emigrerede til Canada i 1853, William var møller i Maulin i Skotland. Hans familie bestod af fire drenge og fire piger: John, Isabel, William James, Jessie og Mary som alle var født i Skotland og Robert, David og Agnes, som blev født i Canada, Logan Township, Ontario.

De var seks uger ombord på et skib kaldet »Comeo« og landede i Quebec. Fra Quebec sejlede de med skibet »Lord Elgin« til Montreal.

Fra Montreal fortsatte rejsen med et tredje skib »Lady Elgin« til Hamilton. Derfra fortsatte rejsen med hest og vogn til Stratford, en vej på 105 km, til en kusine af fru McLagan, som boede i Down Township. Familien ankom i slutningen af august. Nytårsdag 1854 rejste familien McLagan videre med hest og vogn til Lot. 15 Concession 6 i Logan Township, hvor der var en bjælkehytte samt en lille bygning, hvor der var et spand stude og en ko.

På den tid var der ingen vej i Logan Township, der var kun en slags sti.

William arbejdede på en mølle i nærheden af Stratford. Han gik 18 miles til sit arbejde.

To af hans sønner, William James og Robert arbejdede om vinteren med at trække tømmer fra Logan til Mitchell. Træet skulle bruges til at bygge en bro af. De fik 400 dollar for en vinters arbejde.

Familien McLagan byggede et træhus i 1867 samt en stald - også i tømmer. William gav et stykke jord på sydvesthjørnet af hans mark til byggegrund for en kirke.

I 1873 købte William James McLagan 100 tdr. land af Lot 19 Concession 7 af Logan Township for 3.100 dollar.

I 1875 blev han gift med Sarah Ann Williams.

Deres gård har gået i arv i slægten.

I 1879 købte William James en anden 100 tdr. land mark af Lot 18 Concession 7, hvorved han fordoblede sin gårds areal.

En ny staldbygning opførtes i 1883 og den blev udvidet i 1892.

Det store stuehus blev bygget i 1897. Det er i røde mursten.

I 1912 købte William James' søn Harvey James McLagan gården af farfaderen for 13.000 dollar.

I 1957 overtog Keith McLagan 150 tdr. land af Lot 18 og Lot 19 Concession 7 af hans fader Harveu McLagan.

Gennem dette århundrede er der sket forandringer på gården. I 1960 blev der bygget en malkestald med plads til 5 køer ad gangen.

Og i 1991 blev der bygget en veranda til stuehuset.

Keith og Ilene McLagan bor for tiden på gården - Century Farm.

Deres to sønner James og John har hver en gård på henholdsvis 300 og 250 tdr. land, så tilsammen dyrker Keith og hans 2 sønner 700 tdr. land i fællesskab.

Keith har malkekøerne, mens James har ungkreaturerne på hans gård.

På gården avles mest græs til hø, majs, hvede, byg, soyabønner og hvide bønner.

NB.: Historien om McLagans gård har redaktionen modtaget fra Arne Højland, Høng.

Returadresse: Inger M. Hansen, Bjerggårdsvænget 9, 2840 Holte

Det sønderjyske landbrugs historie

448 sider.

Indbundet og illustreret med mere end 200 billeder.

Pris i boghandelen kr. 275,00.

Medlemmer af Historisk Samfund for Sønderjylland kr. 185,00

+ forsendelsesomkostninger.

Med arkivar Hans Schultz Hansens nye bog »Det sønderjyske landbrugs historie 1830-1993« præsenterer Historisk Samfund for Sønderjylland det første resultat af sit arbejde med landbrugets historie i det gamle hertugdømme Slesvig fra oldtid til nutid. Tiden forud for 1830 vil siden blive beskrevet af andre forfattere.

»Det sønderjyske landbrugs historie 1830-1993« udgives i samarbejde med Fælleslandboforeningen for Nord-slesvig. Bogen er en grundlæggende og mangesidet fremstilling af landbrugets og landbosamfundets udvikling i en tid, som var præget af store forandringer på det økonomiske, sociale, kulturelle og nationalpolitiske område.

Forfatteren skildrer de sønderjyske bønders arbejde med nye og gamle afgrøder på marken og med det voksende husdyrhold. Han fremhæver de forskellige traditioner fra egn til egn: Studeopdræt langs vestkysten og i midtlandet - kornavl, mejeribrug og svineproduktion langs østkysten.

Udstykningen i mellemkrigstiden får også en fyldig behandling, og det samme gør efterkrigsårenes gennemgribende mekanisering, afvandringen, nedlæggelserne af de små og mellemstore landbrug og specialiseringen. Andre vigtige temaer er landboforeningernes, husmandsforeningernes og andelsbevægelsens udvikling.

Der var store forskelle på landboernes vilkår. Før 1914 var gårdmændene klart bedre stillet end husmænd, daglejere og tjenestefolk, men under landbrugskriserne i 1920'erne og 1930'erne blev de hårdt ramt. Bøndernes frustration over den manglende forrentning og de mange tvangsauktioner gav grobund til flere krisebevægelser som Cornelius Petersens farverige »Bondens Selvstyre« med dens egne SOS-penge, den tyskinspirerede »Samlingsbevægelse« og den bredere »Landbrugernes Sammenslutning« (LS). På samme måde resulterede den senere krise i 1992/93 i »Landbrugets Græsørder«.

Landbokulturen prægedes fra 1880'erne af de folkelige bevægelser, som i Sønderjylland mest arbejdede ud fra de nationale modsætninger, bortset fra Indre Mission, som længe holdt sig til »det ene fornødne«. Frem til 1950'erne var disse bevægelser med deres forsamlings- og missionshuse rammen om landsbyernes kulturelle liv med foredrag, gymnastik, fester, optog, bønnemøder, bibeltimer, sang og kaffeborde. De seneste årtier har

imidlertid været vidne til et stort opbrud i landbokulturen, hvor byernes mediekultur har vundet stadig stærkere indpas samtidig med, at landområderne er ramt af butiksdød, skolenedlæggelser og stedvis affolkning.

»Det sønderjyske landbrugs historie 1830-1993« bygger for en stor del på hidtil ubrugt kildemateriale. Således er bevarede dagbøger, erindringer og regnskaber fra landmænd benyttet til at give billeder af den enkelte landmands indsats, og det rige stof i landbrugstidsskrifter og landboforeningsprotokoller har ligeledes kunnet levendegøre skildringen.

